

OBRAZOVANJE SLUŽBENIKA OBEZBJEĐENJA I DETEKTIVA

EDUCATION OF SECURITY OFFICERS AND DETECTIVES

Željko Z. Spalević³⁴⁴

Žaklina Spalević³⁴⁵

Ljubiša Konatar³⁴⁶

DOI: <https://doi.org/10.31410/EMAN.2018.866>

Sažetak: Autori u ovom radu fokusiraju pažnju na obrazovanje pripadnika obezbjeđenja u Crnoj Gori u privatnom i javnom sektoru a koje se odnosi na: djelatnost obezbjeđenja privatnih bezbjednosnih kompanija i unutrašnje obezbjeđenje u privatnim privrednim društvima, obezbjeđenje u privrednim subjektima gdje je osnivač država ili lokalna samouprava i na organe u javnom sektoru koji imaju uspostavljenu unutrašnju službu zaštite. Pored službenika obezbjeđenja dato je obrazovanje privatnih detektiva. Dakle, predmet rada je njihovo obrazovanje a imajući u vidu da samo stručni i profesionalni kadrovi doprinose ukupnoj bezbjednosti nameće cilj da se sagledaju sadržaji programa obrazovanja koji se izučavaju u akreditovanim ustanovama.

Rezultat ovog istraživanja treba da prikaže potrebne nivoe kvalifikacija, sadržajnost tematskih oblasti za stručne kvalifikacije službenika obezbjeđenja i detektiva, zajedničke oblasti izučavanja, odnos između završetka programa obrazovanja i položenih stručnih ispita kao uslova za dobijanje dozvole a tim i početka rada. U radu su korišćene naučne metode: indukcija i dedukcija, anketa, metoda analize i sinteze, komparativna metoda, metoda deskripcije, statistička metoda i druge naučne metode koje treba da doprinesu razjašnjenju postavljenih problema istraživanja.

Ključne riječi: kvalifikacija, program obrazovanja, stručno, službenici obezbjeđenja, detektivi.

Abstract: In this paper, the authors focus an attention on the education of security personnel in Montenegro in the private and public sector, which refers to: the activity of securing private security companies and internal security in private companies, security in companies founded by the state or local self-government and to public sector bodies which have established internal security service. In addition to security officers, the education of private detectives was given. Therefore, the subject of this paper is their education, and having in mind that only professional staff contribute to overall security imposes a goal to consider the contents of the education program which are being taught at accredited institutions.

The result of this research should show the necessary levels of qualifications, the content of the thematic fields for the professional qualifications of security officers and detectives, the common field of study, relation between completing the education program and passing professional exams as conditions for obtaining the license and, therefore, starting work. In this paper scientific methods have been used: induction and deduction, survey, method of analysis and synthesis, comparative method, description method, statistical method and other scientific methods that should contribute to the clarification of the set research problems.

Key words: qualifications, education program, professional, security officers, detectives.

³⁴⁴ Docent, Humanističke studije, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora

³⁴⁵ Docent, Univerzitet Singidunum, Srbija

³⁴⁶ MSc Terorizam, organizovani kriminal i bezbjednost, 13 jul Plantaže AD, Podgorica, Crna Gora

UVOD

Na bezbjednost savremenog društva utiču mnogobrojni negativni činioci i otuda stalna potreba da se pronađu rješenja kako bi se uticalo na smanjenje ili kontrolu takvih uticaja. U odnosu na neko prošlo vrijeme pojedini negativni činioci koji su bili strijepnja čovječanstvu su nestali ili se modifikovali ali su i novi nastali. Permanentno se unapređuju stare i iznalaze nove metode suprostavljanja savremenim prijetnjama i zaštite onog što se zovu interesi jednog društva i države. Nesumnjivo su za mnoga društva prioritetni interesi demokratija, prosperitet, poštovanje prava, imovinska sigurnost ili bezbjednost bez kojih je nezamislivo svakodnevno funkcionisanje. Svaki od ovih prioriteta ima, dalje, svoje interese i ciljeve pa tako i bezbjednost.

Jedan od bezbjednosnih interesa i ciljeva je poboljšanje životnog standarda građana ponudom kvalitetnijih javnih usluga, kroz efikasan sistem obrazovanja³⁴⁷. Sa druge strane, sistem obrazovanja doprinosi bezbjednosnim interesima kroz obrazovanje službenika obezbjeđenja koji su angažovani u raznim agencijama za privatno obezbjeđenje, privrednim društvima i ustanovama od značaja za bezbjednost države koji su kao takvi - elementi sistema nacionalne bezbjednosti. Dakle, treba istaći da je stvaranje kvalifikovanog osoblja u ovim elementima zakonska obaveza ali i profesionalni standard koji značajno doprinosi ukupnoj bezbjednosti odnosno zaštiti imovine i lica. Na ovaj način obrazovanje dobija svoju potpunu ostvarivost u bezbjednosti jer se bez stručnih znanja i poštovanja najvećih vrijednosti ne može uspješno suprostavljati savremenim negativnim bezbjednosnim uticajima.

Obrazovanje, odnosno osposobljavanje službenika obezbjeđenja povjereno je ustanovama koje su dobile akreditaciju nadležnog ministarstva za obrazovanje. Nosioci stručnog obrazovanja kandidata za poslove zaštite imovine i lica obavljaju ovlašćene ustanove kojih u Crnoj Gori ima dvije i to: Policijska akademija u Danilovgradu i privatna ustanova Urban Protection Training Center iz Podgorice. Ovaj vid obrazovanja spada u kategoriju obrazovanja odraslih što za cilj ima osposobljavanje službenika obezbjeđenja za tržište rada i podizanje nivoa znanja, vještina i kompetencija u oblasti bezbjednosti. Obrazovanje se sprovodi realizacijom namjenskih programa stručnog osposobljavanja za službenike obezbjeđenja i detektive.

Programi obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručnih kvalifikacija službenika obezbjeđenja i detektiva, nivoi kvalifikacija pripravnički staž, obaveza polaganja stručnog

Dr Željko Spalević

rođen je 17.07. 1969. u Vršcu, Srbija.

Osnovnu i srednje ekonomsku školu – prosvjetno –pedagoški smjer završio u Podgorici. Višu vojnu akademiju KoV VVSS

– smjer inženjerija, Beograd, završio je 1990.

Na Fakultetu za poslovni menadžment – smjer Civilna bezbjednost, u Baru, godine 2006. diplomirao na temi: “Izbor, obuka i trening pripadnika obezbjeđenja ličnosti”.

Magistarski rad na temu: “Pravni položaj policije u upravnom sistemu Crne Gore sa posebnim osvrtom na zaštitu ličnosti”, odbranio je jula 2010. na Fakultetu za državne i evropske studije u Podgorici.

Februara 2013. na “Univerzitetu Singidunum”, Fakultet za pravno političke studije u Novom Sadu – Srbija, odbranio je doktorsku disertaciju pod nazivom: „Sistem zaštite državnih ličnosti i objekata od terorizma u Crnoj Gori” i stekao zvanje doktor političkih nauka. Od februara 2015. angažovan je kao predavač na Univerzitetu Donja Gorica u Podgorici, Humanističke studije – smjer Međunarodna i nacionalna bezbjednost.

³⁴⁷ Strategija nacionalne bezbjednosti, „Sl. list Crne Gore“, br. 75/08., str. 2.

ispita, uređeni su zakonom i drugim propisima. Nadležnost za propisivanje programa obrazovanja su podijeljene između nadležnih ministarstava a polaganje stručnog ispita realizuje se pred komisijom koju imenuje ministar inutrašnjih poslova.

Programi obrazovanja se sastoje od predmetnih oblasti koje se realizuju kroz teorijska predavanja i praktične oblike nastave gdje se usvajaju znanja i paralelno sprovode praktične vještine. Svrha programa je osposobljavanje službenika obezbjeđenja i detektiva i dobijanje odgovarajuće stručne kvalifikacije. Stručno osposobljavanje, odnosno pripravnički staž omogućuje službenicima obezbjeđenja i detektivima da tokom svog rada uspješno realizuju svoje dužnosti u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Obuhvaćeni period istraživanja je 2006-2016 jer su 2005. doneseni zakoni o zaštiti imovine i lica i detektivsku djelatnost sa kasnijim izmjenama i dopunama. U istraživačkom periodu doneseni su i drugi zakoni i propisi kojima se uređuje obrazovanje službenika obezbjeđenja i detektiva.

1. OKVIR KVALIFIKACIJA

Da bi bezbjednost dobila kadar koji će odgovoriti profesionalnim zahtjevima zaštite imovine i lica, bez obzira da li se radi o privatnom ili javnom sektoru, ističe se neizostavni okvir kvalifikacije koji je uređen Zakonom o nacionalnom okviru kvalifikacija³⁴⁸, i koji obuhvata: nivo, odnosno podnivo, kvalifikacija, opise nivoa i ishoda učenja za svaki nivo, odnosno podnivo, kvalifikacija, tipove kvalifikacija i isprave kojima se dokazuju stečene kvalifikacije (član 9).

Kroz opšti opis nivoa, odnosno podnivoa, kvalifikacija određuju se opšta teorijska i praktična znanja, vještine i kompetencije. Kvalifikacije se svrstavaju na osnovu složenosti postignutih ishoda učenja, opisanih kroz znanje, vještine i kompetencije u osam nivoa okvira kvalifikacija. U odnosu na ciljnu grupu – službenike obezbjeđenja pomenućemo samo tri nivoa, pa tako - u prvi nivo - podnivo dva (I2) spada kvalifikacija završenog osnovnog obrazovanja. U nivo tri (III) spada kvalifikacija srednjeg stručnog obrazovanja, dok u četvrti nivo (IV) spada kvalifikacija srednjeg opšteg i stručnog obrazovanja (član 10 Zakona). Opis nivoa i podnivoa kvalifikacija je mjerljivi pokazatelj složenosti znanja, vještina i kompetencija koje je lice steklo učenjem i dokazalo nakon postupka učenja (član 2)³⁴⁹. Nivo kvalifikacija obrazovanja za detektive je šest (VI) što podrazumijeva najmanju kvalifikaciju visokog stručnog obrazovanja. Nivo kvalifikacija sa visokom stručnom spremom, pored drugih uslova, omogućuje licu da izrađuje planove zaštite obavezno šticećenih objekata. Tipovi kvalifikacija mogu biti: kvalifikacije nivoa obrazovanja (osnovno, srednje, više, visoko obrazovanje ...) i stručne kvalifikacije (zastitar tehničar, tjelohranitelj, detektiv...). Na kraju, isprava kojom se dokazuju stečene kvalifikacije je sertifikat (potvrda, uvjerenje).

Nivoi kvalifikacija opisuju se sinergijom komponenti kao što su znanje, vještine i kompetencije koje su definisane u Zakonu (član 6)³⁵⁰ dok su nivoi kvalifikacija podzakonskim propisom

³⁴⁸ *Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija*, „Sl. list Crne Gore“, br. 80/10.

Kvalifikacija je formalni rezultat provjere i procesa ocjenjivanja kada nadležno tijelo utvrdi da je kandidat postigao ishode učenja u skladu sa predviđenim standardima, prema: Crnogorski kvalifikacioni okvir [online], dostupno na: <http://www.cko.edu.me/Default.aspx?cid=17> (28.12.2017.)

³⁴⁹ *Pravilnik o opisu nivoa i podnivoa kvalifikacija*, Ministarstvo prosvjete i sporta, br. 01-345/4, Podgorica, 06.10.2011.

³⁵⁰ *Znanje* je skup stečenih i povezanih informacija koje su rezultat učenja. To je skup podataka, načela, teorije i prakse koji su povezani sa područjem rada ili učenja. U kvalifikacionom okviru znanje se opisuje kao teorijsko

detaljno opisani³⁵¹. Dakle, od predstavljenih nivoa okvira kvalifikacija - prvi nivo ima dva podnivoa a podnivo dva (I2) koji je relevantan za čuvara opisuje se kroz znanje, vještine i kompetencije (član 3 Pravilnika):

- znanje: osnovna opšta znanja, poznavanje osnovnih činjenica i pojmova u oblasti rada koja omogućava dalje sistematično učenje,
- vještine: osnovna jezička, matematička i informatička pismenost; osnovna znanja iz prirodnih i društvenih nauka; obavljanje, uz detaljne smjernice, osnovnih i ranije isplaniranih zadataka, u poznatim situacijama, koji se rijetko mijenjaju, uz upotrebu osnovnih metoda i alata,
- kompetencije: obavljanje poslova i zadataka u predvidljivim i poznatim situacijama; ograničenu samostalnost u radu na jednostavnim, poznatim poslovima i zadacima pod neposrednim nadzorom; vrednovanje rada je prema jednostavnim kriterijumima; nema odgovornosti za rad drugih.

Za ostale nivoe okvira kvalifikacija za službenike obezbjeđenja: zaštitara lica i imovine, tjelohranitelja, pratioca vrijednosti i zaštitara tehničara relevantni su treći i četvrti nivo.

Treći nivo (III) opisuje se kroz znanje, vještine i kompetencije (član 5 Pravilnika):

- znanje: osnovna opšta i stručna znanja, uz poznavanje činjenica i procesa u oblasti rada,
- vještine: kognitivne i praktične vještine omogućavaju rješavanje poznatih i manje poznatih situacija; poslove i zadatke koji su srednje zahtjevni, manje standardizovani sa različitom opremom i uređajima u uslugama,
- kompetencije: osposobljenost za izvođenje poslova i zadataka koji nijesu uvijek unaprijed definisani, uz veći stepen odgovornosti i samostalnosti; rad je u skladu sa opštim instrukcijama; u okviru unaprijed datih ovlašćenja, u svom djelokrugu rada, planira, priprema, organizuje i vrednuje sopstveni rad i rad pojedinaca i manje grupe.

Četvrti nivo (IV) ima dva podnivoa, i to: podnivo jedan (IV1) koji će biti pomenut. Podnivo jedan (IV1) opisuje se kroz znanje, vještine i kompetencije (član 6 Pravilnika):

- znanje: sistematična i cjelovita opšta i stručna znanja u oblasti rada, koja uključuju povezivanje činjenica i teorijskih principa i omogućavaju dalje sistematično učenje,
- vještine: primjena različitih kognitivnih i praktičnih vještina, baziranih na teorijskim znanjima i principima, neophodnih za rješavanje problema i izvršavanje različitih zadataka u oblasti rada,
- kompetencije: samostalnost u rješavanju zadataka u oblasti rada, uz predviđanje posljedica donesenih odluka i postupaka; odgovornost za sopstveni rad i rad grupe i vrednovanje rezultata rada prema utvrđenim kriterijumima.

Kako je već navedeno, kvalifikacije koje se odnose na visoko obrazovanje i detektive je šesti nivo (VI) nivoa kvalifikacija i opisuje se kroz znanje, vještine i kompetencije (član 8 Pravilnika), i to:

- znanje: pokazuje široka teorijska i praktična znanja iz predmeta koji omogućava razumijevanje i primjenu znanja struke; koristi znanje koje se zasniva na aktuelnim

i/ili činjenično. *Vještine* obuhvataju sposobnosti primjene znanja u rješavanju zadataka i problema. U kvalifikacionom okviru vještine se opisuju kao kognitivne (razumijevanje, opažanje, pamćenje, planiranje) ili praktične. *Kompetencije* su pokazane sposobnosti upotrebe znanja i vještina, kao i lične, socijalne i metodološke sposobnosti u radnom ili okruženju učenja. U kvalifikacionom okviru kompetencije se određuju na osnovu samostalnosti i odgovornosti.

³⁵¹ *Pravilnik o opisu nivoa i podnivoa kvalifikacija*, Ministarstvo prosvjete i sporta, br. 01-345/4, Podgorica, 06.10.2011.

dešavanjima i kritički razmišlja o određenom predmetu; pokazuje kritičko razmišljanje o vlastitom potencijalu; pronalazi argumente za rješavanje problema u okviru svoje oblasti i argumente umije da zastupa;

- vještine: vlada određenim metodama, vještinama i praksom povezanim sa predmetom, od kojih su neke specijalizovane; primjenjuje rutinske metode ispitivanja i istraživanja; prikuplja i tumači relevantne podatke u svojoj oblasti; daje kritičku ocjenu stručnih problema; prati i primjenjuje razvoj novih tehnika i tehnologija; prepoznaje glavne probleme i pokazuje sposobnost za njihovo rješavanje; primjenjuje znanje na načine koji pokazuju profesionalni pristup radu i praksi i pokazuje sposobnost da samostalno razvija ideje; sposoban je da formira mišljenja na osnovu nepotpunih ili ograničenih informacija;
- kompetencije: pokazuje sposobnost rukovođenja, kao i inovativne sposobnosti u nepoznatim i nepredvidivim radnim kontekstima; samostalan je u preuzimanju inicijative u nekim manje zahtjevnim aktivnostima na realizaciji određenog predmeta; preuzima određenu odgovornost za rad i obuku drugih i konstantno vrednuje sopstveni rad i odgovornost prema poslu; pokazuje sposobnost timskog rada pod vodstvom drugih kompetentnih lica; pokazuje kreativnost u razvoju projekata i inicijativa.

2. PROGRAMI OBRAZOVANJA ZA SLUŽBENIKE OBEZBJEĐENJA I DETEKTIVE

Na ovom mjestu pokušaćemo da izložimo programe osposobljavanja za sticanje stručnih kvalifikacija u zavisnosti od stručne kvalifikacije odnosno nivoa kvalifikacije stručnog obrazovanja (školske sprema) bez dubljeg razmatranja tematskih sadržaja prvenstveno zbog racionalnosti prostora.

Programe obrazovanja službenika obezbjeđenja za sticanje stručne kvalifikacije zaštitar tehničar, čuvar, pratilac vrijednosti, tjelohranitelj i zaštitar lica i imovine donijelo je za Ministarstvo rada i socijalnog staranja. Program obrazovanja za pratioce vrijednosti i zaštitare lica i imovine sprovodi se sa osam predmetnih oblasti što je u odnosu na druge programe najveći broj oblasti. Za očekivati je da je i broj časova približan ali, program za pratioce vrijednosti je najobimniji i iznosi ukupno 262 časa. Zanimljivo je da program za zaštitare lica i imovine ima 172 časa i obimniji je jedino od programa za čuvare. Za zaštitare tehničare isključivo se zahtijeva IV nivo kvalifikacije obrazovanja a broj časova za sticanje stručne kvalifikacije je 244 časa što je manje od već pomenutih pratilaca vrijednosti ali i od tjelohranitelja čiji se program realizuje sa 254 časa.

Ako uporedimo programe obrazovanja službenika obezbjeđenja, u nekoliko predmetnih oblasti možemo primijetiti istovjetnost ili određeni nivo sličnosti kojima su obuhvaćeni stručni tematski sadržaji. U cilju lakšeg razumijevanja i praćenja, predmetne oblasti, u nastavku su numerički postavljene.

Prema Programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije **zaštitar/ka tehničar/ka**³⁵², osnovni obrazovni zahtjev su stečena kvalifikacija nivoa obrazovanja IV1 iz područja elektrotehnike ili mašinstva i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti. Program se sastoji iz sedam predmetnih oblasti:

³⁵² Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije zaštitar/ka tehničar/ka, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-90/15-2, Podgorica, 27.jula 2015.

Tabela 1. Program obrazovanje za zaštitare tehničare

Naziv predmetne oblasti	Ukupno	Teorijski dio	Praktični dio
Pravni aspekti zaštite lica i imovine	56	26	30
Sistemi za kontrolu lica, vozila i prtljaga	26	14	12
Sistemi za uspostavljanje i održavanje veza	26	14	12
Sistemi protivpožarne i protivprovalne zaštite	52	28	24
Sistemi video nadzora	48	24	24
Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike	18	11	7
Osnovi kriminalistike	18	9	9
Ukupno časova	244	126	118

1) Predmetnu oblast - Pravni aspekti zaštite lica i imovine, **izučavaju svi službenici obezbjeđenja** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem sedam zakona dok čuvari izučavaju dva zakona manje.

2) Predmetnu oblast - Sistem za kontrolu lica, vozila i prtljaga, izučavaju **zaštitari tehničari** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem pet tema.

3) Predmetnu oblast - Sistemi za uspostavljanje i održavanje veza, izučavaju **zaštitari tehničari** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem dvije teme.

4) Predmetnu oblast - Sistemi protivpožarne i protivprovalne zaštite, izučavaju **zaštitari tehničari** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema.

5) Predmetnu oblast - Sistemi video nadzora, izučavaju **zaštitari tehničari** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema.

6) Predmetnu oblast - Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike, izučavaju **svi službenici obezbjeđenja** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem pet tema od kojih čuvari izučavaju jednu manje.

7) Predmetnu oblast - Osnovi kriminalistike, izučavaju **svi službenici obezbjeđenja** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema.

Dr Žaklina Spalević

rođena 12.07.1977.

godine u Prištini.

Srednju školu –Prva

prištinska gimnazija,

Prirodno matematički

smer završila u Prištini

1996. godine. Iste godine

upisala Opšti smer Pravnog fakulteta

Univerziteta u Prištini. Pravni fakultet

završila 2001. godine. Doktorske studije

upisala 2008. godine na Pravnom fakultetu

za privredu i pravosuđe, Univerziteta

Privredna akademija u Novom Sadu,

Krivično-pravni odsek. Publikovala veliki

broj radova u eminentnim časopisima, na

domaćim i međunarodnim konferencijama.

Zaposlena na Univerzitetu Singidunum kao

docent, gde predaje grupu predmeta iz

oblasti Pravo u turizmu.

Prema Programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije **čuvar/ka**³⁵³, uslovi za upis su kvalifikacija nivoa obrazovanja I2 i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti. Program se sastoji iz sedam jedinica predmetnih oblasti:

Tabela 2. Program obrazovanje za čuvare

Naziv predmetne oblasti	Ukupno	Teorijski dio	Praktični dio
Pravni aspekti zaštite lica i imovine	28	22	6
Fizička zaštita	28	11	17
Samoodbrana	34	8	26
Tehnička sredstva za komunikaciju, protivpožarna zaštita i zaštita na radu	18	6	12
Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike	18	12	6
Osnovi kriminalistike	18	9	9
Osnovi prve pomoći	20	5	15
U k u p n o časova	164	73	91

8) Predmetnu oblast - Fizička zaštita, izučavaju **čuvari i zaštitari lica i imovine** gdje se program za čuvare realizuje kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem četiri teme dok se predmetna oblast za zaštitare lica i imovine realizuje kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema.

9) Predmetnu oblast - Samoodbrana, izučavaju **svi službenici obezbjeđenja** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem četiri teme. U programima obrazovanja za sve službenike obezbjeđenja ne poklapaju se sve teme ali kako u ovoj oblasti imaju na raspolaganju uopšteni naziv – upotreba sredstava prinude jasno je da je identično osposobljavanje za upotrebu fizičke snage, palice i sredstava za vezivanje. Ovdje treba dodati da se zaštitari lica i imovine osposobljavaju i za načine sprovođenja lica.

10) Predmetnu oblast - Tehnička sredstva za komunikaciju, protivpožarna zaštita i zaštita na radu, izučavaju **čuvari i tjelohranitelji**. Program iz ove oblasti realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem četiri teme a tjelohranitelji imaju temu više.

11) Predmetnu oblast - Osnovi kriminalistike, izučavaju **svi službenici obezbjeđenja** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema.

12) Predmetnu oblast - Prva pomoć, izučavaju **svi službenici obezbjeđenja** izuzev tehničara i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem šest tema a čuvari izučavaju dvije teme manje.

Prema Programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije **pratilac/lja vrijednosti**³⁵⁴, uslovi za upis su stečena kvalifikacija nivoa obrazovanja III i IV1, posjedovanje vozačke dozvole B kategorije i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti. Program se sastoji iz osam predmetnih oblasti:

³⁵³ Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije čuvar/ka, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-93/15-2, Podgorica, 27.07.2015.

³⁵⁴ Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije pratilac/lja vrijednosti, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-92/15-2, Podgorica, 27.07.2015.

Tabela 3. Program obrazovanja za pratioce vrijednosti

Naziv predmetne oblasti	Ukupno	Teorijski dio	Praktični dio
Pravni aspekti zaštite lica i imovine	36	26	10
Obuka u rukovanju naoružanjem	26	10	16
Oprema, tehnička sredstva, protivpožarna zaštita i zaštita na radu	18	9	9
Organizacija i postupci zaštite vrijednosti u transportu	52	24	28
Osnovi prve pomoći	26	12	14
Samoodbrana	60	37	23
Kriminalistika	26	7	19
Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike	18	9	9
U k u p n o časova	262	134	128

13) Predmetnu oblast - Obuka u rukovanju naoružanjem, izučavaju **pratioci vrijednosti i zaštitari lica i movine** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem dvije teme. Upoređujući programe primjećujemo da je za zaštitare lica i imovine dat manji broj časova za ovu oblast (20 časova) u odnosu na oblast pratilaca vrijednosti (26 časova). Kako su uslovi za ovlaštenje upotreba vatrenog oružja vrlo strogi i imaju ga na raspolaganju samo ovi službenici obezbjeđenja - možemo pretpostaviti da se osposobljavanje u ovoj oblasti suštinski značajno ne razlikuje.

14) Predmetnu oblast - Oprema, tehnička sredstva, protivpožarna zaštita i zaštita na radu, izučavaju **pratioci vrijednosti** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem pet tema.

15) Predmetnu oblast - Organizacija i postupci zaštite vrijednosti u transport, izučavaju **pratioci vrijednosti** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem pet tema.

Prema Programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije **tjelohranitelj/ka**³⁵⁵, uslovi za upis su kvalifikacija nivoa obrazovanja III i IV i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti. Program se sastoji iz sedam jedinica predmetnih oblasti:

Ljubiša Konatar, rođen 1970. godine u Bijelom Polju, Crna Gora

Trenutno doktorand na Univerzitetu modernih znanosti CKM Mostar, sigurnosne studije, kriminalističko-policijski smjer, poslije diplomske master studije Terorizam, organizovani kriminal i bezbjednost na Univerzitetu u Beogradu, specijalističke studije Terorizam i organizovani kriminal na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, osnovne studije iz oblasti poslovno-civilne bezbjednosti na Fakultetu za poslovni menadžment u Baru.

Sada na dužnosti rukovodioca službi iz oblasti korporativne bezbjednosti u kompaniji „13 Jul Plantaže” a.d. Podgorica, u periodu od 1996-2010.godine obavljao je različite dužnosti iz oblasti bezbjednosti u Ministarstvu unutrašnjih poslova Crne Gore.

³⁵⁵ Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije tjelohranitelj/ka, br. 100-91/15-2, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Podgorica, 27. jula 2015.

Tabela 4. Program obrazovanja za tjelohranitelje

Naziv predmetne oblasti	Ukupno	Teorijski dio	Praktični dio
Pravni aspekti zaštite lica i imovine	36	26	10
Zaštita lica	70	23	47
Samoodbrana	60	11	49
Tehnička sredstva za komunikaciju, protivpožarna zaštita i zaštita na radu	18	7	11
Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike	26	15	11
Osnovi kriminalistike	18	9	9
Osnovi prve pomoći	26	10	16
U k u p n o časova	254	101	153

16) Predmetnu oblast - Zaštita lica, izučavaju **tjelohranitelji** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem sedam tema.

Prema Programu obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje **zaštitar/ka lica i imovine**³⁵⁶, uslovi za upis su kvalifikacija nivoa obrazovanja III i IV nivo kvalifikacije i uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti. Program se sastoji iz osam predmetnih oblasti:

Tabela 5. Program obrazovanja za zaštitare lica i imovine

Naziv predmetne oblasti	Ukupno	Teorijski dio	Praktični dio
Pravni aspekti zaštite lica i imovine	30	15	15
Fizička zaštita	35	10	25
Tehnička zaštita, protivpožarna zaštita i zaštita na radu	12	5	7
Obuka u rukovanju naoružanjem	20	6	14
Osnovi kriminalistike	10	4	6
Osnovi komunikacije, ljudskih prava i etike	16	8	8
Osnovi prve pomoci	6	3	3
Samoodbrana	43	2	41
U k u p n o časova	172	53	119

17) Predmetnu oblast - Tehnička zaštita, protivpožarna zaštita i zaštita na radu, izučavaju **zaštitar lica i imovine** i realizuje se kroz teorijski i praktični dio oblasti izučavanjem 17 tema.

U tabeli koja slijedi prikazano je koliko je lica pohađalo programe obrazovanja za osposobljavanje za zanimanja službenika obezbjeđenja u dvije akreditovane ustanove.

³⁵⁶ Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje za zaštitar /ka lica i imovine, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 0302-1375/1, Podgorica, 04.03.2011.

Tabela 6. Broj lica koja su završila programe osposobljavanja za službenike obezbjeđenja³⁵⁷

Godina	Čuvar		Zaštitar lica i imovine		Tjelohranitelj		Pratilac vrijednosti		Zaštitar tehničar	
	PA Dg	UPTC M	PA Dg	UPTC M	PA Dg	UPTC M	PA Dg	UPTC M	PA Dg	UPTCM
2006			211							
2007			301							
2008			202							
2009			41							
2010			184							
2011			288							
2012			164							
2013			179							
2014			219	614						
2015			189	494						
2016	51		68	333	4		12	32	48	51
Ukupno			2.046	1.441						
o	51		3.487		4		44		99	
Σ					3.685					

Za razliku od službenika obezbjeđenja, obrazovanje detektiva je drugačije uređeno. Ministarstvo unutrašnjih poslova uređuje Program stručnog osposobljavanja³⁵⁸ detektiva koji pohađa pripravnik. Pripravnički staž traje 12 mjeseci u kom periodu se pripravnik osposobljava za samostalno obavljanje detektivskih poslova kroz praksu i nadzor detektiva.

Na osnovu navedenog Pravilnika, Program polaganja stručnog ispita za sticanje stručne kvalifikacije – detektiv sastoji se iz četiri predmetne oblasti. To su oblasti: Detektivska djelatnost, Kriminalistika, Osnove krivičnog prava i krivičnog postupka i Odredbe pojedinih propisa koji su povezani sa obavljanjem detektivske djelatnosti sa različitim tematskim sadržajima koje su postavljene kao i prethodne.

- 1) Predmetna oblast - Detektivska djelatnost realizuje se izučavanjem devet tema.
- 2) Predmetna oblast – Kriminalistika, realizuje se izučavanjem tri teme.
- 3) Predmetna oblast – Osnove krivičnog prava i krivičnog postupka realizuje se izučavanjem tri teme.
- 4) Predmetna oblast – Odredbe pojedinih propisa koji su povezani sa obavljanjem detektivske djelatnosti realizuje se izučavanjem četiri teme.

Program stručnog osposobljavanja pripravnika utvrđuje detektiv, odnosno detektivska kancelarija, i sadrži (član 3 Pravilnika):

- kada se pripravnik upoznao sa propisima i programom osposobljavanja.
- koji su poslovi za koje se pripravnik osposobljava i vrijeme trajanja tog osposobljavanja,

³⁵⁷ Ž. Z. Spalević, *Anketno istraživanje - odgovori e-poštom iz Policijske akademije Danilovgrad i Urban Protection Training Center Montenegro*. Podgorica, 21.12.2017.

³⁵⁸ *Pravilnik o načinu osposobljavanja pripravnika, programu i načinu polaganja stručnog ispita za detektiva*, „Sl. list RCG“, br. 14/2006.

- način osposobljavanja (upoznavanje sa propisima, obrada pojedinih predmeta pod kontrolom, prisustvovanje predavanjima, seminarima i kursevima),
- vrijeme i način osposobljavanja kod drugog detektiva, odnosno detektivske kancelarije, i
- vrijeme potrebno za upoznavanje sa gradivom stručnog ispita i literaturom za polaganje stručnog ispita.

U odnosu na navedeno, ostaje nekoliko otvorenih pitanja i zaključaka da svaki detektiv pojedinačno, odnosno detektivska kancelarija, po svojoj procjeni u periodu od 12 mjeseci odlučuje koliko je vremena potrebno za određenu predmetnu oblast. Primjećuje se da kandidat za detektiva mora imati pripravnički staž kod drugog detektiva ili detektivske kancelarije u protivnom nema druge mogućnosti da polaže stručni ispit. Nije definisano da detektiv ili detektivska kancelarija ima obavezu da prihvati pripravnika pa obzirom na mali broj detektiva sa dozvolama za obavljanje poslova - utuču na konkurentnost na tržištu odnosno blokiraju pripravnike da polažu stručni ispit.

3. IZDAVANJE DOZVOLA

Da bi se otpočelo sa djelatnošću fizičke ili tehničke zaštite od privrednog društva ili pravnog lica se zahtijeva da odgovorno lice ima visoko obrazovanje. Nije precizirana oblast visokog obrazovanja za odgovorno lice a od policije dobijeno odobrenje za rad - važi pet godina i odnosi se na privredno društvo ili pravno lice. Ovo se ističe jer službenici obezbjeđenja samo u registrovanim privrednim društvima ili pravnim licima odnosno unutrašnjim organizacionim cjelinama mogu ostvarivati svoju djelatnost za koju su sticali stručne kvalifikacije.

Poslije završetka nekog od već pomenutih programa za službenike obezbjeđenja, kandidat dobija sertifikat (potvrda, uvjerenje) o završenoj obuci koja ne znači nivo obrazovanja već dokaz o dobijenoj stručnoj kvalifikaciji i prijavljuje se državnoj komisiji za polaganje stručnog ispita³⁵⁹. Formira se komisija i pristupa ispitu, gdje se kandidat ocjenjuje za svaki predmet posebno ocjenom „položio“ ili „nije položio“. Nakon ovog, Komisija izdaje uvjerenje koje kandidat prilaže policiji, na osnovu kojeg mu se izdaje dozvola.

Policija izdaje dozvolu licu ako je prethodno položilo stručni ispit, i između ostalih uslova koji su uređeni zakonom, ispunilo i sljedeće nivoe kvalifikacije obrazovanja (član 32)³⁶⁰:

- čuvar – da ima I-2 nivo kvalifikacije obrazovanja;
- zaštitar lica i imovine - da ima III i IV nivo kvalifikacije obrazovanja i ispunjava uslove za držanje, nošenje i prenošenje oružja, u skladu sa Zakonom o oružju³⁶¹;
- tjelohranitelj - da ima III i IV nivo kvalifikacije obrazovanja;
- pratilac vrijednosti - da ima III i IV nivo kvalifikacije obrazovanja i ispunjava uslove za držanje, nošenje i prenošenje oružja, u skladu sa Zakonom o oružju;
- zaštitar tehničar - da ima IV nivo kvalifikacije obrazovanja.

Kako se pred fizičku i tehničku zaštitu postavlja uslov odobrenja za obavljanja djelatnosti tako se isto odnosi i za detektivsku djelatnost. Detektivska djelatnost se sprovodi na osnovu odobrenja koje, kao u prethodnim djelatnostima, izdaje policija i odnosi se na samog detektiva.

³⁵⁹ Više o tome: *Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za vršenje poslova zaštite*, Ministarstvo unutrašnjih poslova, br. 011/16-42936/3, Podgorica, 2. novembra 2016.

³⁶⁰ *Zakon o zaštiti lica i imovine*, „Sl. list Crne Gore“, br. 1/14, 06/14.

³⁶¹ Više o tome: *Zakon o oružju*, „Sl. list Crne Gore“, br. 10/2015.

Nakon odobrenja, detektiv odnosno detektivska kancelarija policiji podnosi zahtjev za početak rada i ako se izda dozvola za rad - počinje se sa vršenjem detektivskih poslova.

Pripravnik u detektivskoj djelatnosti nakon završetka pripravničkog staža sa pozitivnim mišljenjem od detektiva ili detektivske kancelarije podnosi zahtjev MUP-u za polaganje stručnog ispita za detektiva ili takav zahtjev može podnijeti detektivska kancelarija gdje je kandidat zaposlen. Kandidat usmeno polaže stručni ispit pred komisijom, ocjenjuje se ocjenom „položio“ ili „nije položio“ za svaku predmetnu oblast pojedinačno i nakon uspješnog položenog ispita MUP izdaje odgovarajuće uvjerenje. Na osnovu ovog uvjerenja policija izdaje dozvolu za obavljanje detektivske djelatnosti - licu koje ima visoku stručnu spremu odnosno nivo kvalifikacije najmanje šest (VI).

Tabela 7. Izdata rješenja i dozvole za fizičko-tehničku zaštitu i detektivsku djelatnost³⁶²

Godina	BROJ IZDATIH RJEŠENJA			Broj izdatih dozvola (rješenja kojim se odobrava vršenje poslova zaštite)	Broj izdatih dozvola za vršenje detektivskih poslova
	o izdatim odobrenjima za obavljanje djelatnosti zaštite	kojim se odobrava organizovanje unutrašnje službe zaštite	o izdatim odobrenjima za obavljanje djelatnosti tehničke zaštite		
2006	8	8	8	-	-
2007	9	2	2	191	-
2008	9	3	2	185	1
2009	4	1	4	114	-
2010	2	1	0	124	2
2011	8	2	4	347	-
2012	9	13	6	309	3
2013	13	8	20	346	-
2014	14	5	0	447	-
2015	12	2	0	570	2
2016	6	6	0	389	-
Ukupno	94	51	46	3022	8

Obzirom da svake godine Uprava policije oduzima određeni broj odobrenja, na kraju 2016. je bilo na snazi 74 odobrenja kojima se odobrava obavljanje djelatnosti zaštite, 33 odobrenja za obavljanje djelatnosti tehničke zaštite i 40 rješenja kojima se odobrava organizovanje unutrašnje službe zaštite.

Tabela 8. Izdate dozvole u 2016.³⁶³

Broj izdatih dozvola (rješenja kojim se odobrava vršenje poslova zaštite) u 2016.	
Za zaštitara lica i imovine	344
Za čuvara	12
Za pratioca vrijednosti	19
Za tjelohranitelja	14
Ukupno u 2016.	389

Obrazloženje razlika koje se javljaju između broja lica koja su završila Program obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje zaštitar tehničar, čuvar, pratilac vrijednosti, tjelohranitelj i zaštitar lica i imovine i lica koja su dobila dozvolu od strane policije je u tome što lice koje je

³⁶² Ž. Z. Spalević, *Anketno istraživanje – odgovori (dopis) MUP-a Crne Gore, Direktorat za bezbjednosno zaštitne poslove i nadzor*, br. 223/16-77704/2, Podgorica, 09.12.2016.

³⁶³ *Ibidem*.

radilo tri godine u policiji, vojsci, zavodu za izvršenje krivičnih sankcija ili u bezbjednosnim službama ispunjava uslove za dobijanja dozvole bez programa osposobljavanja i polaganja stručnog ispita.

4. OBRAZOVANJE SLUŽBENIKA OBEZBJEĐENJA I DETEKTIVA U SRBIJI

U Republici Srbiji postoji nekoliko programa za obrazovanje u oblasti obezbjeđenja i detektivskoj djelatnosti koje ćemo navesti na ovom mjestu. Na kraju realizacije programa kandidat polaže stručni ispit i dobija licencu.

Kako je to propisom³⁶⁴ uređeno stručna obuka (član 2) sprovodi se na osnovu:

- Programa stručne obuke za vršenje poslova procjene rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja;
- Programa stručne obuke za vršenje poslova fizičko-tehničke zaštite lica i imovine i održavanja reda na sportskim priredbama, javnim skupovima i drugim mjestima okupljanja građana;
- Programa stručne obuke za vršenje poslova planiranja, projektovanja i nadzora nad izvođenjem sistema tehničke zaštite;
- Programa stručne obuke za vršenje poslova montaže, puštanja u rad, održavanja sistema tehničke zaštite i obuke korisnika.

Navedeni programi realizuju se na predavanjima, vježbama, radionicama, kursovima i to sa šest časova dnevno. Zanimljivo je da bezbjednosne kompanije imaju obavezu da vrše provjeru obučenosti vođiča službenih pasa i službenika obezbjeđenja u primjeni fizičke snage i upotrebe oružja.

Program stručne obuke za procjenu rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja realizuje se sprovođenjem opšeg i specijalističkog dijela. Opšti dio se realizuje sa četiri teme i šest časova predavanja. Specijalistički dio programa sprovodi se sa šest tema, šest časova predavanja i ukupno 19 časova vježbi sa tzv. radionicama. Na kraju programa radi se završni ispit sa pet časova. Predviđen broj časova za realizaciju ovog programa je 12 časova predavanja i 24 časova vježbi što je ukupno 36 časova.

Program stručne obuke za vršenje poslova fizičko-tehničke zaštite lica i imovine i održavanja reda na sportskim priredbama, javnim skupovima i drugim mjestima okupljanja građana realizuje se sa 16 tema koje se sprovode sa 29 časova predavanja, 72 časa vježbi što je ukupno 101 časova za ovaj program.

Program stručne obuke za planiranje, projektovanje i nadzor nad izvođenjem sistema tehničke zaštite realizuje se sa sedam tema, 16 časova predavanja, devet časova vježbi što je ukupno 25 časova.

Program stručne obuke za montažu i održavanje sistema tehničke zaštite realizuje se sa sedam tema, 14 časova predavanja, pet časova vježbi što je ukupno 19 časova.

³⁶⁴ *Pravilnik o programima i načinu sprovođenja obuke za vršenje poslova privatnog obezbeđenja*, „Sl. glasnik RS“, broj 117/2014.

Program obuke i osposobljavanja lica za vršenje detektivskih poslova³⁶⁵ realizuje se sa 14 tema, 69 časova predavanja, 11 časova vježbi što je ukupno 80 časova. Broj časova ne može biti veći od šest časova dnevno tokom pripravničkog staža koji traje šest mjeseci. Nakon završetka programa osposobljavanje kandidat polaže stručni ispit.

Prema Zakonu o privatnom obezbjeđenju³⁶⁶ za vršenje poslova privatnog obezbeđenja fizičkom licu izdaje se licenca (član 11), za:

- procjenu rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja,
- za vršenje poslova fizičko-tehničke zaštite lica i imovine i održavanja reda na sportskim priredbama, javnim skupovima i drugim mjestima okupljanja građana (licenca za vršenje poslova odgovornog lica za zaštitu, za vršenje osnovnih poslova službenika obezbeđenja - bez oružja, za vršenje specijalističkih poslova službenika obezbeđenja - sa oružjem),
- vršenje poslova tehničke zaštite (licenca za vršenje poslova planiranja sistema tehničke zaštite, za vršenje poslova projektovanja i nadzora nad izvođenjem sistema tehničke zaštite, za vršenje poslova montaže, puštanja u rad, održavanja sistema tehničke zaštite i obuke korisnika).

ZAKLJUČAK

U oblasti zaštite lica i imovine uglavnom se zahtijeva kvalifikacija srednjeg stručnog obrazovanja za službenike obezbeđenja i visoko obrazovanje za detektive. U odnosu na tu činjenicu uspostavljeni su i programi stručnog osposobljavanja za dobijanje stručnih kvalifikacija za detektiva, zastitara imovine i lica, tjelohranitelja...

Program obrazovanja službenika obezbeđenja odnosi se na stručne predmetne oblasti kojih, u zavisnosti od stručne kvalifikacije, ima između sedam i osam dok je ukupan broj nastavnim časova takođe u rasponu i iznosi od 164 do 262 časova. Ako pretpostavimo da se tokom jednog radnog dana izvodi sedam časova onda se programi realizuju između 23 i 37 dana. Pojedine predmetne oblasti se preklapaju u programima osposobljavanja ili su slične što pokazuje njihov značaj u zaštiti imovine i lica.

Nastavni sadržaji se realizuju kroz teorijski i praktični dio što je prihvatljivo ali sa druge strane broj teoriskih sadržaja generalno je veći što može u mnogome otežati rad službenika obezbeđenja i detektiva imajući u vidu da se ove kategorije u svakodnevnom radu susreću sa raznovrsnim praktičnim situacijama. Zato, treba razmotriti razvijanje više praktičnih vještina. Na kraju osposobljavanja polaže se stručni ispit što opet utiče na ukupni kvalitet jer se službenici pripremaju za polaganje stručnog ispita.

Program stručnog osposobljavanja za detektive sprovodi se realizacijom četiri nastavne oblasti u 12 mjeseci i navedeni program nije uniformisan već su navedene predmetne oblasti sa tematskim sadržajima koje treba realizovati u datom periodu. Osposobljavanje se vrši kod detektiva odnosno detektivske kancelarije. U periodu od 12 mjeseci svaki detektiv vremenski sprovodi program odnosno predmetnu oblast prema svojoj procjeni. Zanimljivo je da ne postoji obaveza prihvatanja pripravnika – kandidata, za sprovođenje programa osposobljavanja. Ističe se da pripravnik, kako je trenutno uređeno, nema mogućnosti da polaže stručni ispit ako nije

³⁶⁵ Pravilnik o programu obuke i osposobljavanja lica za vršenje detektivskih poslova, načinu sprovođenja obuke i osposobljavanja i polaganja stručnog ispita za detektiva, „Sl. glasnik RS“, br. 74/2015.

³⁶⁶ Zakon o privatnom obezbjeđenju, „Sl. glasnik RS“, br. 104/2013 i 42/2015.

prihvaćen od drugog detektiva ili detektivske kancelarije. Ipak, ako pripravnik završi program upućuje se na polaganje stručnog ispita koji se polaže pred državnom komisijom.

Nakon završetka stručnog osposobljavanja, za službenike obezbjeđenja i detektive i polaganja stručnog ispita nije organizovana stručna obuka, i samim tim nakon toga specijalističko usavršavanje za pojedine specijalnosti. Posebnost ovih stručnih osposobljavanja zahtijeva kontinuirano praćenje zakona i propisa iz oblasti zaštite imovine i lica i detektivske djelatnosti. Službenicima obezbjeđenja je potrebno uspostaviti na godišnjem nivou uvježbavanje praktičnih vještina u rukovanju naoružanjem, protivpožarnoj zaštiti, pružanju prve pomoći i upoznavanje sa novim tehničkim sredstvima. Posebno je interesantna fizička obuka jer pitanje fizičke pripremljenosti ili uvježbavanja borilačkih vještina zahtijeva kontinuitet posebno zbog svakodnevne mogućnosti njihove primjene. Naravno, ne očekuje se od službenika obezbjeđenja koji raspolažu ovim ovlaštenjima da budu vrsni poznavaoци ovih oblasti ali svakako dodatno osposobljavanje ili uvježbavanje doprinosi kvalitetnijem radu. Dodatna stimulacija može biti i periodično polaganje neke od ovih oblasti pred komisijom. Službenici koji ne polože takav ispit prevode se u nižu stručnu kvalifikaciju zanimanja, npr. čuvar ili suočavaju sa mogućnošću gubitka dozvole.

Takođe, kada govorimo o menadžmentu u privatnim bezbjednosnim kompanijama ili unutrašnjoj službi zaštite situacija nije ništa bolja pa tako nema ni zakonske obaveze ali ni osjećaja u menadžmentu da se organizuje stručno usavršavanje bilo kog novoa rukovodnog kadra. Rijetki su primjeri koji demantuju ovu tvrnju. Neki od oblika usavršavanja mogu biti: stručne obuke, stručni skupovi, stručna i studijska putovanja i sl.

Odgovorno lice u kompaniji koja se bavi poslovima zaštite imovine i lica ili detektiv nema obavezu da ima visoko obrazovanje u oblasti bezbjednosti, zaštite ili odbrane pa se postavlja pitanje znanja, vještina i kompetencija tih lica. Ovdje su izuzeci lica koja su dobila odgovarajuću dozvolu zbog stečenog iskustva u oblasti bezbjednosti, odbrane ili advokaturi.

Kada uporedimo data rješenja za sticanje stručnih kvalifikacija u Srbiji treba razmotriti da se i u Crnoj Gori propisom uredi osposobljavanje rukovodećeg sastava za vršenje poslova procjene rizika što bi doprinijelo izradi kvalitetnijih planova zaštite obavezno šticeđenih objekata. Svakako bi u poslovima tehničke zaštite trebalo obavezati rukovodeći sastav da se osposobi u planiranju, projektovanju i nadzoru nad izvođenjem sistema tehničke zaštite a posebno obavezati sastav tehničke zaštite u montaži i održavanju sistema kako je u Srbiji definisano. Sa druge strane, u Crnoj Gori je primjetan veći broj časova za realizaciju programa službenika obezbjeđenja što treba imati u vidu u budućim izmjenama programa osposobljavanja jer se u Srbiji programi za službenike obezbjeđenja realizuju od 19-101 časova ili 3-17 dana. Imajući u vidu isto govorno područje, identičnost programa bi doprinijela lakšem obostranom priznavanju inostranih sertifikata o stečenim stručnim kvalifikacijama.

Na kraju, možemo konstatovati da se uz postojeće propise i nesporne manjkavosti programa obrazovanja za osposobljavanje za stručna zanimanje službenika obezbjeđenja i detektiva može uspostaviti ili je već uspostavljena solidna baza kadrova koje treba unapređivati novim znanjima, vještinama i kompetencijama.

LITERATURA

1. *Pravilnik o načinu osposobljavanja pripravnika, programu i načinu polaganja stručnog ispita za detektiva*, „Sl. list RCG“, br. 14/2006.
2. *Pravilnik o opisu nivoa i podnivoa kvalifikacija*, Ministarstvo prosvjete i sporta, br. 01-345/4, Podgorica, 06.10.2011.
3. *Pravilnik o programima i načinu sprovođenja obuke za vršenje poslova privatnog obezbeđenja*, „Sl. glasnik RS“, broj 117/2014.
4. *Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za vršenje poslova zaštite*, Ministarstvo unutrašnjih poslova, br. 011/16-42936/3, Podgorica, 2. novembra 2016.
5. *Pravilnik o programu obuke i osposobljavanja lica za vršenje detektivskih poslova, načinu sprovođenja obuke i osposobljavanja i polaganja stručnog ispita za detektiva*, „Sl. glasnik RS“, br. 74/2015.
6. *Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije zaštitar/ka tehničar/ka*, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-90/15-2, Podgorica, 27. jula 2015.
7. *Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije čuvar/ka*, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-93/15-2, Podgorica, 27.07.2015.
8. *Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije pratilac/lja vrijednosti*, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 100-92/15-2, Podgorica, 27.07.2015.
9. *Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za sticanje stručne kvalifikacije tjelohranitelj/ka*, br. 100-91/15-2, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Podgorica, 27. 07. 2015.
10. *Rješenje o javno važećem programu obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje za zaštitar/ka lica i imovine*, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, br. 0302-1375/1, Podgorica, 04.03.2011.
11. Spalević, Z.Ž; *Anketno istraživanje - odgovori e-poštom iz Policijske akademija Danilovgrad i Urban Protection Training Center Montenegro*. Podgorica, 21.12.2017.
12. Spalević, Z.Ž; *Anketno istraživanje – odgovori (dopis) MUP-a Crne Gore, Direktorat za bezbjednosno zaštitne poslove i nadzor*, br. 223/16-77704/2, Podgorica, 09.12.2016.
13. *Strategija nacionalne bezbjednosti*, „Sl. list Crne Gore“, br. 75/08.
14. *Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija*, „Sl. list Crne Gore“, br. 80/10.
15. *Zakon o privatnom obezbeđenju*, „Sl. glasnik RS“, br. 104/2013 i 42/2015.
16. *Zakon o oružju*, „Sl. list Crne Gore“, br. 10/2015.
17. *Zakon o zaštiti lica i imovine*, „Sl. list Crne Gore“, br. 1/14, 06/14.